

Den enkelte efterskole tilrettelægger sin virksomhed ud fra et selvvalgt værdigrundlag. Fælles for alle efterskoler er det dog, at undervisningen, der skal have en bred almen karakter, har livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse som hovedsigte.

Medborgerskab som forankringsfag for dannelsesprocesser

På Ågård Efterskole tager vi dannelsesforpligtelsen alvorligt. Vi tror på at dannelsen, sammen med en solid faglig uddannelse, er essentiel for at udvikle robuste og ansvarlige studerende, der samtidig er alsidige og myndige borgere og mennesker.

Medborgerskabsfaget er en helt central del af efterskoleopholdet hos os. Gennem dette fag, som er forankret i kontaktlærerarbejdet, trækkes tråde fra den enkelte til hele vores pædagogiske virke i såvel det

undervisende, det strukturerende og det vejledende samvær.

Med inspiration i "Dannelse der virker" har vi opstillet en række *dannelsesmål*, som vi bruger i såvel planlægning som evaluering af undervisning og dagligdag. Målene giver et mere bestemt indhold til hovedsigtets meget brede dannelseskategorier: Livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse.

Eleven skal således under opholdet på Ågård Efterskole

- *Blive klogere på sig selv*
- *Tage ansvar for fællesskaber*
- *Drage omsorg for sine medmennesker*
- *Få øjnene op for nye interesser*
- *Øge sin uddannelsesparathed*
- *Træffe valg og tage beslutninger*
- *Have udbytte af samtaler med skolens voksne*
- *Acceptere andre og deres forskellighed*
- *Klædes på til at deltage i samfundslivet*

Alexander von Oettingen, Christina Hvas Andersen, Niels Buur Hansen og Leo Komischke-Konnerup

DANNELSE DER VIRKER
– efterskolens
pædagogik

Denne selvevaluering tager sit dannelsesteoretiske afsæt bogen "Dannelse der virker", hvor efterskolens dannelse og pædagogik beskrives på tværs af de tre samværsformer:

- 1) Det strukturerende samvær, som gennem regler og rytmer strukturerer elevernes dagligdag.
- 2) Det undervisende samvær, hvor der formidles viden og holdninger
- 3) Vejledende samvær, hvor elever og voksne indgår i en åben dialog om tilværelsens åbne spørgsmål.

"Dannelse der virker", Alexander von Oettingen, Christina Hvas Andersen, Niels Buur Hansen og Leo Komischke-Konnerup, Forlaget Klim 2011

Forældrene svarer

Meget tyder på, at dannelsesaspektet af efterskoleopholdet ligeledes er et væsentligt parameter for de forældre, der vælger at sende deres søn eller datter på Ågård Efterskole.

83% af en forældreårgang svarer, at opnåelsen af dannelsesmålene i enten *meget høj* eller *rigtig høj* grad har været relevante for udbyttet af deres søn eller datters efterskoleophold.

Hvad angår de enkelte dannelsesmål ligger kun ganske få besvarelser under *i middel høj grad*.

Følgende procentdele af en forældreårgang svarer *i meget høj grad* eller *i rigtig høj grad* på spørgsmålet om deres søn eller datter har opnået dannelsesmålet.

Klogere på sig selv	96%
Ansvar for fællesskaber	93%
Omsorg for medmennesker	78%
Få nye interesser	52%
Øge uddannelsesparathed	83%
Tage beslutninger	66%
Udbytte af samtaler	72%
Acceptere forskellighed	82%
Deltage i samfundslivet	92%

Samtaler

De individuelle samtaler med skolens voksne foregår i øjenhøjde. Der lyttes og udvises oprigtig interesse for den unges svar. Den voksne er opmærksom på samtalens karakter, og om der tales om det, der er væsentligt for den unge.

Form, formål og værdigrundlag

Medborgerskab er på skemaet hver fredag. Det foregår som et møde i elevernes lejlighed, hvor kontaktlæreren også deltager.

Mødet indeholder som standart en række punkter: *Valg af referent og ordstyrer, siden sidst og den kommende tid, referat fra lærermøde, andre punkter samt eventuelt*. Hver gang indgår desuden *Ugens tema*, hvor læreren som ordstyrer faciliterer aktiviteter og samtaler omhandlende den enkeltes udvikling og fællesskabets trivsel.

Formålet med *Medborgerskab* er at sætte fokus på samtalen om det at bo og leve i forskellige forpligtende fællesskaber. Den individuelle og fælles refleksion over egne kompetencer og udviklingsmuligheder, samt indsigten i kammeraternes liv og overvejelser, giver mod på tilværelsen, blandt andet ved at sigte på selvstændighed og mod til at tage ansvar og udvise respekt og forståelse for andre.

Medborgerskab knytter meget tæt an til skolens værdigrundlag, hvor det grundtvigske livssyn med ordene holdning, frisind og fællesskab er i centrum.

Kun i fællesskabet kan vi udvikle os og blive klogere på os selv. Gennem de strukturerede samtaler skabes der rum for at hver enkelt skal bidrage med deres historie og give deres holdninger til kende. Samtidig forpligtes de tilsvarende til at anerkende og respektere de andres, ved at lytte og spørge nysgerrigt ind til deres historie og holdninger.

Afsættet for medborgerskab er grundantagelsen om, at eleven ønsker at bruge sit værdi til gavn for sig selv og andre i fællesskabet – og derfor nærer en naturlig interesse for at udvikle sig.

Følgende overvejelser er resultatet af et fokusgruppinterview med 5 af skolens lærere.

Medborgerskabsundervisningens frivillige tvang

Medborgerskabsundervisningens virkningsfuldhed beror i særlig grad på efterskolepædagogikkens *frivillige tvang*, hvor eleverne melder sig frivilligt til skolen, og dermed accepterer at underordne sig fællesskabets rammer.

Dette tydeliggøres i det tætte bofællesskab i lejlighederne, hvor eleverne er placeret fra skoleårets start. Fællesskabet italesættes og opleves som en "ny familie" og der er tale om et fællesskab, man ikke kan flytte væk fra og hvor man skal have en hverdag til at fungere med socialt samvær og praktiske gøremål.

I direkte forlængelse af dette bofællesskab findes medborgerskabsmødet som et struktureret forum, hvor der gennem en forholdsvis stram form skabes frirum for spørgsmål og samtaler, der ellers ikke ville finde vej til de unges livsverden. Kun gennem den kærlige tvang opnår

de unge adgang til et dybere lag af refleksioner end det hverdagen i øvrigt indbyder til.

Ikke alle unge er i begyndelsen begejstrede for dette skub. Hvis man er usikker på sin egen identitet, kan selvrefleksionen opleves som *helt unødvendig*. Det føles både nemmere og tryggere at flyde videre i de kasser, vi har puttet os selv og hinanden i.

Lejlighedsfællesskabet kan imidlertid formes til så tryk en base, at vi som voksne tør insistere. Lige som den enkelte ikke kan unddrage sig deltagelse og pligter i bofællesskabet, gives man således ordet på medborgerskabsmødet og forpligtes på at bruge det seriøst. En forpligtelse næsten alle elever værdsætter ved skoleårets slutning.

Møderne tilrettelægges ofte som en gruppesamtale, der inspireret af en systemiske tilgang, på skift

Eleverne svarer

Som hos forældrene svarer kun ganske få under *i middel høj grad* i forhold vurderingen af opnåelsen af de enkelte dannelsesmål..

Følgende procentdele af en elevårgang svarer *i meget høj grad* eller *i rigtig høj grad* på spørgsmålet om de har opnået dannelsesmålet.

Klogere på sig selv	94%
Ansvar for fællesskaber	91%
Omsorg for medmennesker	69%
Få nye interesser	63%
Øge uddannelsesparathed	65%
Tage beslutninger	65%
Udbytte af samtaler	68%
Acceptere forskellighed	84%
Deltage i samfundslivet	84%

bringer den enkelte i fokus gennem små interviews og bruger de øvrige deltagere som refleksive indslag eller teams. Indimellem bruges også refleksionsark, hvor den enkelte skal forholde sig til og udtrykke sig skriftligt i forhold til bestemte spørgsmål.

Derigennem initieres en proces, hvor den enkelte bliver klogere på sig selv ved at reflektere over spørgsmålene: Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hvor vil jeg hen? Hvordan ser verden ud for mig? At det netop foregår i en fælles ramme giver mulighed for sparring og spejling, der giver tankerne nye afsæt. Samtidig med at forståelsen for den anden og de indbyrdes forskelligheder øges betragteligt.

Dannelse i forpligtende fællesskaber

Unge der vælger Ågård Efterskole er, som vi oplever det, meget bevidste om at de vælger fællesskabet. Alligevel udfordres vi indimellem som skole af en individualiseret kultur, hvor til tider kan være svært for unge – og deres forældre – at flytte perspektivet væk fra den enkelte. Kan det fx passe, at lige netop jeg skal bo med en værelseskammerat, der ikke siger mig noget?

Medborgerskabsmøderne skal som et modtræk stimulere nysgerrigheden overfor den anden som menneske. Ved at lytte og spørge ind til hinandens fortællinger, om der glæder og det, der er svært, får vi en dybere indsigt i den andens virkelighed, som skaber både omsorg, forståelse og accept. Det virker som en opfordring til at fordybe sig i de menneskelige relationer, i stedet for at *zappe* hastigt videre.

I denne fordybelse bliver den unge

forstyrret og kan opdage nye sider af tilværelsen, som let overses i en verden, hvor unge i mange arenaer får lov at sætte dagsorden og retning selv.

Det forpligtende fællesskab sætter ligeledes naturligt fokus på det fælles ansvar. Gennem de konstruktive og anerkendende samtaler om fællesskabets trivsel bliver den enkelte sit ansvar bevidst. Hvis fællesskabet skal være værdifuldt for alle, må alle tilsvarende byde ind med det bedste, de har.

Ansvarligheden udvikles blandt andet ved italesættelse af det konkrete. Et eksempel herpå er den weekend lejligheden skal arrangere for skolens øvrige elever. Italesættelsen er både før med henblik på at klargøre: hvilke opgaver, skal løses og af hvem. Og efter for at opsamle og lære af erfaringerne: hvad lykkedes godt og hvad kunne gøres bedre?

En væsentlig evne, vi endvidere gerne vil udvikle hos de unge, er

evne til at sætte sig mål og kunne motivere og disciplinere sig selv til at nå dem. Til dette arbejde tager vi udgangspunkt i begivenheder som fx triathlon og nul-sukker-kampagne.

Bevidstheden om personlige mål gør det samtidig lettere at tage beslutninger. En af de største udfordringer for unge i dag er de mange valgmuligheder, der kan føles lammende. Gennem medborgerskabsmødernes temaer har de som minimum fået ideer til, hvad de kan reflektere over, når de står overfor et vanskeligt valg.

Endelig er det vores oplevelse, at eleverne opnår en afklaring og en deraf følgende robusthed, der øger deres studieparathed, selvom denne primært tematiseres i den boglige undervisning. Studiekompetencen øges desuden i og med at refleksionsevnen generelt har fået mindst et gear mere, og bevidstheden om eget ansvar nu står forrest på frontallapperne.

Mod på tilværelsen

Når man skal fungere som borger, har man brug for et kendskab til sig selv og hvad man kan bidrage med. Hvordan man som menneske kan gå ind i samfundets mange fællesskaber, herunder hvordan man kan vise interesse for sine medmennesker.

I slutningen af skoleåret er eleverne selv med til at skrive deres egen udtalelse, som de kan drage ud i verden med. I hånden har de både konkret og i overført forstand et billede af dem selv, der er så skarpt, at de får mod til at angribe ungdomsuddannelse, foreningsliv, læreplads mm.